

УДК 378.026:80

[https://doi.org/10.33296/2707-0255-11\(21\)-12](https://doi.org/10.33296/2707-0255-11(21)-12)

СОБЧЕНКО ТЕТЯНА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри освітології та
інноваційної педагогіки

Харківського національного
педагогічного

університету імені Г.С. Сковороди,
м. Харків, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-9213-5556>

E-mail: sobchenkotetyana79@gmail.com

**РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЙНО-СТРУКТУРНОЇ СИСТЕМИ
ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ**

Анотація. Статтю присвячено реалізації функційно-структурної системи змішаного навчання студентів-філологів у закладах вищої педагогічної освіти. Акцентовано увагу на стані розробленості окресленої проблеми, її актуальності у сучасному цифровому суспільстві. Зазначено чинники, які спонукають студентів-філологів підвищувати цифрову компетентність.

Метою статті визначено теоретичне обґрунтування реалізації функційно-структурної системи змішаного навчання студентів-філологів.

У змісті статті звернено увагу на нормативні документи, які регламентують використання комп'ютерних та цифрових освітніх технологій у закладах вищої педагогічної освіти.

Представлено функційно-структурну систему змішаного навчання студентів-філологів з такими трьома блоками: концептуально-цільовий (мета, методологічні підходи, принципи), змістовно-операційний (компоненти, форми роботи), аналітико-результативний (рівні та підрівні цифрової компетентності, прогностичний результат).

Узагальнено, що врахування вмісту всіх блоків запропонованої функційно-структурної системи змішаного навчання забезпечує ефективність процесу формування цифрової компетентності студентів-філологів в умовах та отримання прогностичного результату.

Зазначено, що подальші розвідки досліджень будуть спрямовані на узагальнення результатів реалізації функційно-структурної системи змішаного навчання студентів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої педагогічної освіти.

Ключові слова. Змішане навчання, система, здобувач, цифрова компетентність.

Вступ. У цифрову епоху, коли всі сфери життя пронизані дигітизацією, постає необхідність оволодіння усіма рівнями цифрової компетентності. Українськими експертами з цифрової компетентності було зроблено крок вперед, а саме, взявши за основу європейську концептуально-еталонну модель цифрових компетентностей для громадян DigComp 2.1: та рекомендації від міжнародних та європейських інституцій, було розроблено Рамка цифрової компетентності для громадян України у 2021 році, яка адаптована до України та включає 4 виміри, 6 сфер, 30 компетентностей і 6 рівнів володіння цифровими [8]. Також ще одним кроком уперед стало Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 167-р. «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації [4], де порушено низку питань, які потребують негайного вирішення, серед яких відсутність єдиних вимог, підходів, системи індикаторів визначення цифрової компетентності, тощо. Враховуючи план заходів щодо реалізації розвитку цифрової компетентності, урядом було організовано ряд заходів. Так стратегічною метою Мінцифри було за три роки навчити 6 млн українців цифрової грамотності. Це планувалося здійснити за допомогою онлайн-платформи «Дія. Цифрова освіта», яку було створено у 2020 році.

Другим вагомим фактором, що посилив важливість та необхідність оволодіння цифровою компетентністю майбутніх учителів, став перехід на змішану форму навчання закладів вищої освіти через пандемію COVID 19. Особливо гостро це питання постало у підготовці студентів-філологів, оскільки їхня підготовка має певну специфіку.

Актуальні наукові досягнення та аналіз проблем. З огляду на актуальність поданої проблеми, слід зазначити, що питання формування цифрової компетентності майбутніх учителів стало предметом дослідження багатьох українських науковців. Так, наприклад Н. Морзе та А. Кочарян у своєму дослідженні розглянули взаємозалежність якості освітнього середовища

сучасного вищого навчального закладу і рівнем ІКТ-компетентності його науково-педагогічних працівників, а також описали модель корпоративного стандарту ІКТ-компетентності науково-педагогічних працівників [5].

Питання застосування дистанційних технологій в освіті студентів-філологів у закладах вищої освіти висвітлювали А. Томашевська, О. Попова, С. Ткачов та інші [11]. Авторами доведено, що дистанційне навчання може надати студентам додаткові можливості для отримання нових знань та навичок, а викладачам запропонувати нові форми та методи навчання.

С. Доценко, І. Трубавіна розглядали формування цифрової компетентності викладачів гуманітарних закладів вищої освіти (ЗВО) в умовах карантину. Науковці зазначали, що розвиток цифрових компетентностей у викладачів гуманітарних спеціальностей ЗВО залежить від їх віку, стажу роботи і викладацького досвіду, самосвідомості та самомотивації, морального і психологічного, матеріального стимулювання оволодіння цими компетентностями, багатьох умов для освіти вдома і на роботі, уваги до їх формування на рівні держави [12].

Т. Собченко, висвітлила практичні аспекти реалізації змішаного навчання студентів-філологів, а саме використання інформаційно-комунікативних та хмарних технологій у процесі вивчення педагогічних дисциплін здобувачами гуманітарних спеціальностей у закладі вищої педагогічної освіти [10].

Усі зазначені вище питання стосуються розкриття сутності цифрової компетентності, її структури та необхідності формування у майбутніх учителів. Проблема розроблення моделі формування цифрової компетентності студентів-філологів в умовах змішаного навчання залишається актуальною та не вирішеною, оскільки не була предметом вивчення науковців.

Формулювання мети статті теоретично обґрунтувати реалізацію функційно-структурної системи змішаного навчання студентів-філологів.

Виклад основного матеріалу. Необхідність активного впровадження комп'ютерних та цифрових технологій у освітній процес закладів вищої освіти й, зокрема, вищої педагогічної освіти визначено такими провідними нормативними документами:

- Закон України «Про вищу освіту» (зі змінами 2017) [2];
- Закон України «Про національну програму інформатизації» (зі змінами 2020 р.) [3];
- Концепція розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації (2021) [4];
- Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки (2020) [1];
- Наказ МОН «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» (зі змінами 2020) [7];
- Наказ МОН «Про затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямами і спеціальностями» (2013) [6];
- Проєкт «Цифрової адженди – 2020» [9],
- «Опис рамки цифрових компетентностей для громадян України» [8].

Враховуючи виклики сучасного цифрового суспільства, аналізуючи нормативну базу із формування цифрової компетентності студентів ЗВО, нами було розроблено структурно-функціональну модель процесу формування цифрової компетентності студентів-філологів в умовах змішаного навчання (рис.1).

Системно-компонентний аналіз досліджуваної проблеми дозволив визначити та обґрунтувати блоки запропонованої моделі: концептуально-цільовий, змістовно-процесуальний та аналітико-результативний.

Концептуально-цільовий блок містить мету зазначеного процесу: формування цифрової компетентності студентів-філологів. Цей процес ґрунтується на компетентнісному, особистісно-орієнтовному, діяльнісному та системному підходах, відповідно до яких визначено дидактичні принципи досліджуваного процесу: науковості, системності та послідовності, наочності, активності та ін.

Компетентнісний підхід знаменує перехід від суцільно знаннєвої, репродуктивної парадигми навчання до формування глобальних, базових та ключових компетентностей, що у контексті підготовки здобувачів освітнього ступеню «бакалавр» набуває особливого значення в сучасних умовах змішаного навчання.

Умовою досягнення цілей та завдань особистісно-орієнтованого підходу є збереження та розвиток індивідуальних особливостей здобувача. Для цього використовуються наступні засоби, форми та методи: індивідуальні завдання, індивідуальні консультації, індивідуальна освітня програма на певний період навчання, тощо.

Діяльнісний підхід передбачає спрямованість на організацію інтенсивної діяльності, яка постійно ускладнюється. Практикою доведено, що лише через діяльність людина засвоює науку і культуру, способи пізнання.

Системний підхід дозволяє розробити ефективну систему формування цифрових компетентностей студентів-філологів та охарактеризувати його основні елементи (мету, зміст, засоби та методи).

Дотримання принципів науковості, системності та послідовності, наочності та активності допомагає досягти визначеної мети.

У *змістовно-операційному блоці* відповідно європейським рамкам цифрових компетентностей DigComp 2.1 визначено компоненти цифрової компетентності: цифрова грамотність, комп'ютерна грамотність, інформаційна та медіограмотність, створення цифрового контенту, комунікація і взаємодія у

цифровому суспільстві, безпека у цифровому суспільстві, вирішення проблем тощо.

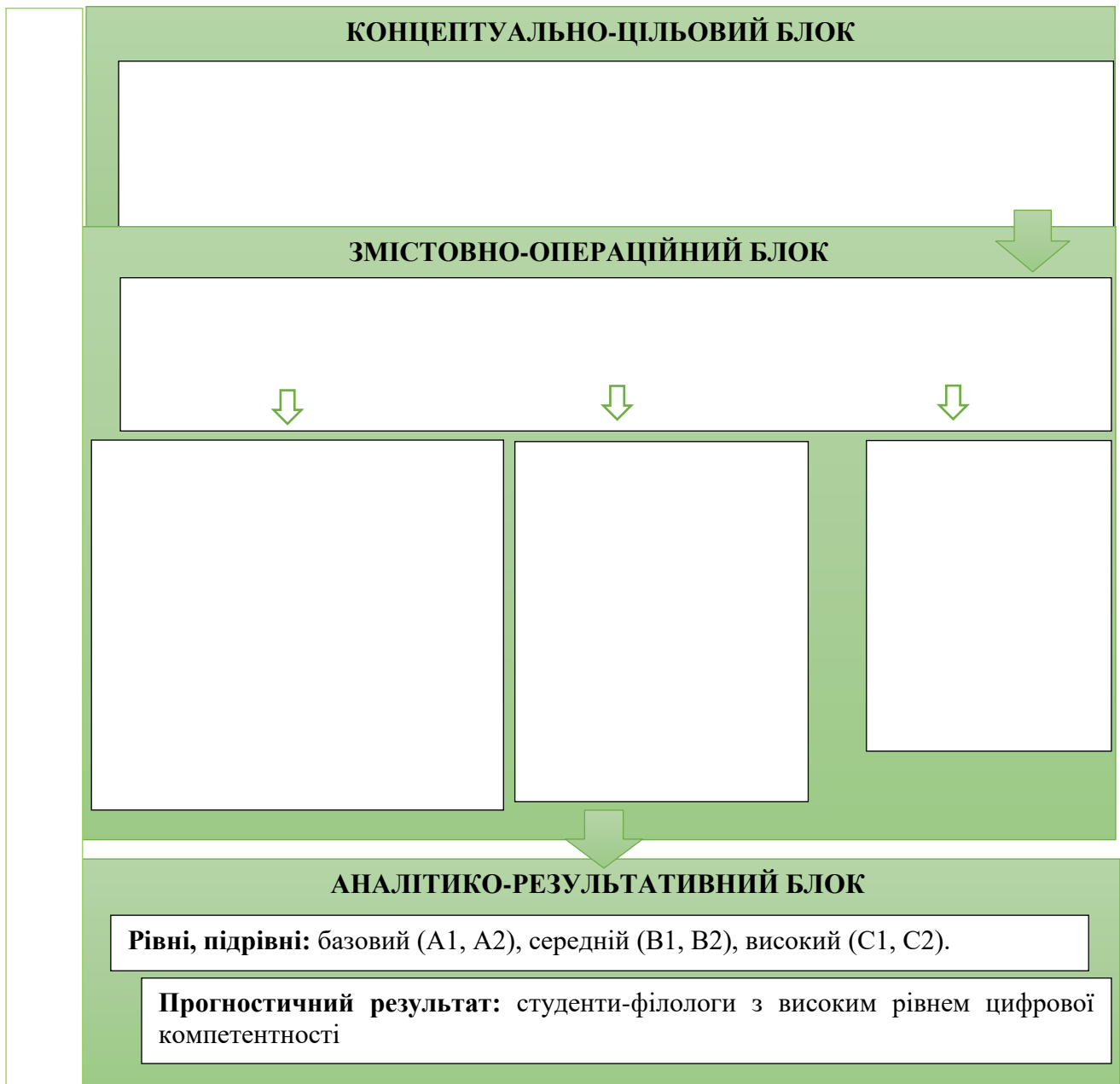

Рис.1. Функційно-структурна система змішаного навчання студентів-філологів

Формування цифрових компетентностей студентів-філологів здійснюється через аудиторну форму навчання. Зокрема під час вивчення дисциплін загальної підготовки (підготовка презентацій, онлайн-лекції, онлайн-заняття,

онлайн-тестування), професійної підготовки (створення цифрового контенту) та дисциплін вільного вибору (вдосконалення цифрових компетентностей, створення дистанційних курсів на платформі Moodle).

У межах позааудиторної роботи студентам пропонуються індивідуальні консультації щодо виконання самостійних робіт, проєктів. Проводяться такі заходи, як «Час коду», «Ніч науки», «День безпечного Інтернету», вебінари, конкурси, конференції тощо.

Апробацію створеного цифрового контенту студенти здійснюють під час проходження педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти.

Аналітико-результативний блок містить опис рівні та підрівні сформованості цифрової компетентності студентів-філологів: базовий (A1, A2), середній (B1, B2), високий (C1, C2), характеристика яких є аналогічною національного тесту «Цифрограм».

Висновки. У процесі дослідження було теоретично обґрунтовано реалізацію функційно-структурної системи змішаного навчання майбутніх учителів-філологів у закладах вищої педагогічної освіти. Аналіз науково-педагогічної літератури й власного досвіду дав підстави стверджувати, що врахування вмісту всіх блоків запропонованої функційно-структурної системи змішаного навчання забезпечує ефективність процесу формування цифрової компетентності студентів-філологів в умовах та отримання прогностичного результату.

Напрями подальших досліджень. Подальші розвідки досліджень спрямовані на узагальнення результатів реалізації функційно-структурної системи змішаного навчання студентів-філологів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/prozatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820>.

© Українська інженерно-педагогічна академія

© ГО «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

© Собченко Т.

2. Закон України «Про вищу освіту» (зі змінами 2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>).
3. Закон України «Про національну програму інформатизації» (зі змінами 2020 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text> Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Концепція розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>
5. Морзе Н.В., Кочарян А.Б. Модель стандарту ІКТ-компетентності викладачів університету в контексті підвищення якості освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. Т. 43, № 5. С. 27–398.
6. Наказ МОН «Про затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1857-13#Text>
7. Наказ МОН «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» (зі змінами 2020) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE35224.html
8. Опис рамки цифрових компетентностей для громадян України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fit.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2020/07/DigComp-Framework-UA-for-Citizens.pdf>
9. Проєкт «Цифрової адженди України – 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
10. Собченко Т.М. Змішане навчання як засіб активізації адаптивних процесів у вищій педагогічній освіті. Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка» Випуск 9(17), 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/340/303>
11. Agnessa Tomashevskaya, Olena Popova, Sergiy Tkachov, Nataliia Tkachova, Olena Grechanyk, Viktor Grygorash. The application of distance technology in student education *Journal of critical reviews*. 2020. VOL 7, ISSUE 19. P. 1480-1483.
12. Developing digital competence of teachers of Humanitarian disciplines in the conditions of COVID-19 quarantine measures / Trubavina I. et al. *Journal of Physics: Conference Series*. 2021. 1840 (1). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1840/1/012052/pdf>

REFERENCES

1. Derzhavna stratehiia rehionalnoho rozvytku na 2021-2027 roky [State strategy of regional development for 2021-2027].URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820>
2. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» (zi zminamy 2017) [Law of Ukraine "On Higher Education" (as amended in 2017)].URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Zakon Ukrainy «Pro natsionalnu prohramu informatyzatsii» (zi zminamy 2020 r.) [Law of Ukraine "On the National Informatization Program" (as amended in 2020)]URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Kontseptsiia rozvytku tsyfrovyykh kompetentnosti ta zatverdzhennia planu zakhodiv z yii realizatsii [The concept of development of digital competencies and approval of the action plan for its implementation].URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>
5. Morze N.V., Kocharian A.B. Model standartu IKT-kompetentnosti vykladachiv universytetu v konteksti pidvyshchennia yakosti osvity.. [Model of the standard of ICT competence of university teachers in the context of improving the quality of education]. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia 2014. T. 43, № 5. S. 27–398.
6. Nakaz MON «Pro zatverdzhennia Vymoh do vyshchykh navchalnykh zakladiv ta zakladiv pisliadyplomnoi osvity, naukovykh, osvitno-naukovykh ustanov, shcho nadaiut osvitni posluhy za dystantsiinoiu formoiu navchannia z pidhotovky ta pidvyshchennia kvalifikatsii fakhivtsiv za akredytovanyimi napriamamy i spetsialnostiamy» [Order of the Ministry of Education and Science "On approval of the Requirements for higher education and postgraduate education institutions, scientific, educational and scientific institutions that provide educational services in the form of distance learning for training and retraining of specialists in accredited areas and specialties"] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1857-13#Text>
7. Nakaz MON «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia» (zi zminamy 2020) [Order of the Ministry of Education and Science "On approval of the Regulations on distance learning" (as amended in 2020)]URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE35224.html
8. Opys ramky tsyfrovyykh kompetentnosti dlia hromadian Ukrainy [Description of the framework of digital competencies for citizens of Ukraine]URL: <http://fit.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2020/07/DigComp-Framework-UA-for-Citizens.pdf>
9. Proiekt «Tsyfrovoi adzhendy Ukrainy – 2020 [Project "Digital Agenda of Ukraine - 2020]URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
10. Sobchenko T.M. Zmishane navchannia yak zasib aktyvizatsii adaptyvnykh protsesiv u vyshchii pedahohichnii osviti. [Blended learning as a means of activating

adaptive processes in higher pedagogical education] Elektronne naukove fakhove vydannia «Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka. Serii «Pedagogika» Vypusk 9(17), 2020. URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/340/303>

11. Agnessa Tomashevskaya, Olena Popova, Sergiy Tkachov, Nataliia Tkachova, Olena Grechanyk, Viktor Grygorash. The application of distance technology in student education Journal of critical reviews. 2020. VOL 7, ISSUE 19. P. 1480-1483.

12. Developing digital competence of teachers of Humanitarian disciplines in the conditions of COVID-19 quarantine measures / Trubavina I. et al. Journal of Physics: Conference Series. 2021. 1840 (1). URL: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1840/1/012052/pdf>

СОБЧЕНКО ТАТЬЯНА

кандидат педагогических наук, доцент,
доцент кафедры советологии и
инновационной педагогики
Харьковского национального
педагогического университета имени
Г.С. Сковороды, г. Харьков, Украина
E-mail: sobchenkotetyana79@gmail.com

РЕАЛИЗАЦИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНО-СТРУКТУРНОЙ СИСТЕМЫ СМЕШАНОГО ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ

Аннотация. Статья посвящена реализации функционально-структурной системе смешанного обучения студентов-филологов в учреждениях высшего педагогического образования. Акцентировано внимание на стадии разработки обозначенной проблемы, ее актуальность в современном цифровом обществе. Указано факторы, побуждающие студентов-филологов повышать цифровую компетентность.

Целью статьи определено теоретическое обоснование реализации функционально-структурной системы смешанного обучения студентов-филологов.

В содержании статьи обращено внимание на нормативные документы, которые регламентируют использование компьютерных и цифровых образовательных технологий в учреждениях высшего педагогического образования.

Функционально-структурная система смешанного обучения студентов-филологов представлена следующими тремя блоками: концептуально-целевым (цель, методологические подходы, принципы), содержательно-операционным (компоненты, формы работы), аналитико-результативным (уровни и подуровни цифровой компетентности, прогностический результат).

Предположено, что учет содержания всех блоков предложенной функционально-структурной системы смешанного обучения обеспечивает эффективность процесса формирования цифровой компетентности студентов-филологов и в условиях получения прогностического результата.

Отмечено, что дальнейшие исследования будут направлены на обобщение результатов реализации функционально-структурной системы смешанного обучения студентов гуманитарных специальностей в учреждениях высшего педагогического образования.

Ключевые слова. Смешанное обучение, система, соискатель, цифровая компетентность.

SOBCHENKO TETYANA

Candidate of Pedagogical Sciences, Ph.D.,
Associate Professor Ph.D. in Pedagogy,
Associate Professor, H.S. Skovoroda
Kharkiv National Pedagogical University,
Kharkiv, Ukraine
E-mail: sobchenkotetyana79@gmail.com

IMPLEMENTATION OF THE FUNCTIONAL-STRUCTURAL SYSTEM OF BLENDED LEARNING OF STUDENTS - PHILOLOGISTS

Abstract. The article is devoted to the implementation of the functional-structural system of blended learning students of philology in institutions of higher education. Emphasis is placed on the state of development of the outlined problem, its relevance in the modern digital society. Are indicated the factors that motivate students of philology to increase digital competence.

The purpose of the article is to determine the theoretical justification for the implementation of the functional-structural system of blended learning of students of philology.

The content of the article pays attention to the regulations governing the use of computer and digital educational technologies in institutions of higher pedagogical education.

The functional-structural system of blended learning of students of philology with the following three blocks is presented: conceptual and target (purpose, methodological approaches and principles), content and operational (components, forms of work), analytical and effective (levels and sublevels of digital competence, prognostic result).

It is generalized that taking into consideration the content of all blocks of the proposed functional-structural system of blended learning ensures the effectiveness of the process of forming the digital competence of students of philology in terms of obtaining a prognostic result.

It is noted that further research will be aimed at generalizing the results of the implementation of the functional-structural system of blended learning of students of humanities in higher pedagogical education.

Keywords. Blended learning, system, student, digital competence.